

Länsstyrelsen Västernorrland
871 86 Härnösand

Datum: 2024-04-08
SMHI Dnr: 2024/480/5.4.1
Er referens: 584-7646-2023

vasternorrland@lansstyrelsen.se

Yttrande över Samrådsunderlag inför tillståndsansökan gällande åtgärdande av Gafseldammen, Örnsköldsviks kommun

SMHI har tagit del av rubricerade handlingar och har följande synpunkter. Yttrandet avgränsas till SMHIs kompetensområden hydrologi (enbart ytvatten) och meteorologi (inklusive luftmiljö och buller).

SMHI ser positivt på planerade återställningsåtgärder rörande utloppet av Gafselsjön. Myndigheten har dock några kommentarer på samrådsunderlaget, främst relaterat till sjöns nivå efter planerade åtgärder.

Hydrologi

Största delen av åtgärderna planeras genomföras under sommar/sensommar eftersom åtgärderna är beroende av låga nivåer i Gafselsjön (se t.ex. s. 22). SMHI poängterar att även om nivåerna i sjön ofta är låga sommartid så kan variationen mellan år vara stor, och höga nivåer/flöden kan uppstå även under denna period. Detta bör uppmärksammas och inkluderas i planeringen för att kunna ha en beredskap och plan för hur/om arbete måste justeras eller avbrytas i det fall att flödena blir för höga.

Angående påverkan på översvämningsrisk (s. 18) så noteras det att breddningen av sjöutloppet kan leda till en uppbromsning av vattnet och leda till minskad risk för erosionsskador nedströms. Detta är ett möjligt resonemang, men det faktum att en reglerbar damm avlägsnas och att sjöns dämpande/magasinerande förmåga eventuellt reduceras kan leda till att Gafselsjöns förmåga att dämpa inkommande flödestoppar minskar, vilket skulle kunna öka risken för översvämnning nedströms. Denna aspekt saknas i samrådsunderlaget.

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgseskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

I tillhandahållet underlag är såväl sjöns nuvarande som dess framtida nivåer och dess variationer bristfälligt beskrivna.

SMHI har, utifrån redovisade underlag inte möjlighet att kunna bedöma hur sjöytan kan komma att fluktuera efter föreslagna åtgärder. På flera ställen i underlaget nämns att målet är att hålla en liknande nivå i Gafssjöns som idag (s. 13 och s. 21), samt att en stabil lägstanivå kommer att hållas. Det vore relevant här att presentera ett höjdvärde för denna lägstanivå (t.ex. på s. 11 där vattennivån på inlöpets botten beskrivs, men inte numerärt), hur den förhåller sig till dagens lågvattennivåer, och hur det avses säkerställas att dagens lägstanivå inte riskerar att understigas oftare.

Påståenden om att ”åtgärden kommer utifrån säsong att skapa ett jämnare vattenstånd och flöde” (s. 13), att ”vattennivån ligger betydligt högre idag än vad den skulle gjort naturligt utan dammen” (s. 13), ”syftet med regleringen är att hålla nivån på så jämnt läge som möjligt” (s. 4) hänger inte helt ihop och SMHI skulle behöva ett mer tydligt kvantitativt underbyggt resonemang för att kunna bedöma konsekvenserna av föreslagna förändringar. Speciellt viktigt är uppgifter rörande dagens och framtidens vattenstandsfluktuationer, då lågvattensituationer på omkring 30 cm från normalförhållanden redan förefaller vara bekymmersamma.

Eftersom det redan idag tycks vara svårt att hålla nivåer sommartid som omkringboende finner tillfredsställande så kommer det vara viktigt framöver att kunna säkerställa och motivera att detta inte blir sämre efter föreslagna åtgärder. SMHI föreslår att historiska uppgifter om möjligt samlas in och sammanställs och att, om det inte redan görs, kontinuerliga mätningar görs framöver. Detta med syfte att kunna utvärdera och följa upp konsekvenser av föreslagna åtgärder.

Framtida klimatet

Vid planering av samhället bör hänsyn tas till det framtida klimatet. Exempelvis förväntas risken för skyfall öka och flödena i våra vattendrag förändras med ändrade nederbördsförhållanden och snötillgångar. SMHI hänvisar därför till den fördjupade klimatscenariotjänsten:

<https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/fordjupade-klimatscenarioer>

Avdelningschef Magnus Rödin har beslutat i detta ärende som beretts av Anna Åkesson och Maud Goltsis Nilsson (hydrologi) samt Maria Norman (meteorologi).

För SMHI

Magnus Rödin
Chef Avdelning Samhällsplanering

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda